

Семенов В. М. Регіональні особливості державотворення в Україні: автореф. дис... канд. наук з держ. управління: 25.00.01 / Національна академія держ. управління при Президентові України; Харківський регіональний ін-т держ. управління. – Х., 2009. – 20 с.

Сергієнко Т. І. Внутрішньополітична інтеграція сучасного українського суспільства в контексті державотворення: автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. – К., 2007. – 20 с.

Сімперович В. М. Історіографія національно-демократичного руху за суверенізацію та незалежність України на рубежі 80 - 90-х років ХХ ст.: автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06 / НАН України. Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського. – К., 2005. – 17 с.

Стасюк Г. Є. Освіта як чинник державотворення: автореф. дис... канд. філос. наук: 09.00.10 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 2008. – 16 с.

Федущак-Паславська Г. М. Політико- правова ідея суверенітету державної влади та її реалізація в державотворенні України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Л., 2000. – 18 с.

Харьковщентко Ю. Є. Концепція "християнської республіки" в контексті державотворчих і конфесійних процесів в Україні: автореф. дис... канд. філос. наук: 09.00.11 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2008. – 18 с.

Чмихова В. І. Діяльність Верховної Ради України в умовах незалежності (березень 1990 – січень 2000 р.): автореф. дис. ...канд. іст. наук. – Львів, 2001. – 20 с.

Шановська О. А. Діяльність Народного Руху України з розробки національної програми та практичного втілення її в процесі державотворення (1989-1996 рр.): автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Одеський національний ун-т ім. І.І.Мечникова. – О., 2003. – 20 с.

Шапалова І. В. Моральні пріоритети українського державотворення (соціально-філософський аналіз): автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2010. – 19 с.

Шкляр Л. Є. Етнонаціональні чинники державотворення: політологічний аналіз: автореф. дис... д-ра політ. наук: 23.00.02 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. – К., 1996. – 40 с.

Юрченко М. М. Етнонаціональна політика як фактор державотворення в Україні: автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / Одеська держ. юридична академія. – О., 1998. – 17 с.

Ярош О. Б. Жіночі об'єднання України як суб'єкти державотворення кінця ХХ століття: автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02. / НАН України; Інститут політичних і етнонаціональних досліджень. – К., 2000. – 19 с.

Становлення та утвердження державних символів України

Перші наукові дослідження державної символіки України в українській історіографії з'явилися на поч. ХХ ст., що було пов'язано з відновленням української державності, проголошенням незалежності Української Народної Республіки, затвердженням державного герба, прапора, гімну України. 1917–1918 рр. опубліковано розвідки М. Грушевського, М. Модзалевського та Г. Нарбути про походження державного герба України – тризуба:

Грушевський М. Український герб // Народна Воля. – К., 1917.

Модзалевський В., Нарбут Г. До питання про державний герб України // Наше минуле. – К., 1918. – Ч. 1.

Значний внесок у питання походження, значення, символіки українського герба та прапора зробили науковці української діаспори та Західної України міжвоєнного та післявоєнного періоду (О. Пастернак, М. Андрусак, М. Міллер, В. Січинський та ін.). У

радянській історіографії Б. Рибаків питання походження та значення тризуба – герба князівської династії Рюриковичів:

Андрусак М. Тризуб. – Мюнхен, 1947.

Міллер М. Матеріали до питання про тризуб // Рід та знамено. – Франкфурт, 1947. – Ч. 1.

Пастернак О. Пояснення герба Великого Київського князя Володимира Великого. – Ужгород 1934. – 44 с.

Рыбаков Б. Знаки собственности в княжеском хозяйстве Киевской Руси X–XII вв. // Советская археология. – 1940. – № 6.

Січинський В. Український тризуб і прапор. – Вінніпег 1953.

Січинський В. Тризуб і прапор України. – Л. : Місіонер, 1995. – 60 с. : іл.

Скотинський Г. Український герб і прапор. – Львів 1935.

У 1990–2000-х рр. з'явилися фундаментальні монографічні дослідження, навчальні посібники, статті, присвячені державній символіці України, її походженню, історичному розвитку, становленню в різні історичні періоди, сучасному стану. Слід відзначити монографічне дослідження П. Саса, присвячене гербу Війська Запорозького, О. А. Однороженко про козацьку геральдику, численні статті одного з провідних фахівців української геральдики А. Гречило. 2008 р. була видано ґрунтовне дослідження О. Ф. Белова та Г. І. Шаповалова «Український тризуб: історія дослідження та історичний реконструкт: монографія», в якому висвітлено різні етапи вивчення тризуба, розглянуто версії його походження:

Белов О.Ф., Шаповалов Г.І. Український тризуб: історія дослідження та історичний реконструкт: монографія / Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАН України. – К. ; Запоріжжя: Дике Поле, 2008. – 264 с.

Болотенюк С. В., Харченко П. А. Тризуб символ світогляду українців / Українська академія оригінальних ідей. – К. : Фенікс, 2008. – 179 с.

Бушин М.І., Вовкотруб Ю. М., Мащенко І. Ю. Національна символіка незалежної України // Зб. наук. пр. НаУКМА. (Миколаїв. філ.). Іст. науки. – 2001. – Т. 10. – С. 114–119.

Вовканич С. Й. Державні Герби України : світоглядні імперативи і національна єдність / С. Й. Вовканич ; НАН України, Інститут регіональних досліджень. – Л. : ІРД НАН України, 2008. – 34 с.

Гай-Нижник П.П. З історії створення державного герба та печатки Української держави Павла Скоропадського // Архіви України. – 2001. – № 6. – С. 104–108.

Гречило А. До питання про національний прапор // Пам'ятки України. – 1989. – № 4. – С. 44–48.

Гречило А. Питання про порядок кольорів на українському прапорі в 1917–1920 рр. // Знак. – 2006. – Чис. 40. – С. 10–11.

Гречило А. Становлення українських національно-державних символів у 1917–1920 роках // Записки наукового товариства ім. Шевченка. – Львів, 2006. – Т. ССLII. – С. 114–142.

Гречило А. Б. Сучасні символи областей України / Андрій Гречило ; Укр. геральд. т-во, НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознав. ім. М. С. Грушевського, Львів. від-ня. – К. ; Л. : [Б.в.] , 2008. – 48 с. : іл. + 4 арк. кольор. іл.

Гречило А. Відродження українських національних символів у Галичині в 1848 р. // Знак. – 1998. – Чис. 16. – С. 1–2.

Дрешпак В. М. Знаки та символи в державному управлінні : монографія / В. М. Дрешпак ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2010. – 336 с.

Однороженко О. А. Козацька територіальна геральдика кінця XVI–XVIII ст. / Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАН України. – Х., 2009. – 416 с. – (Monumenta Rutheniae Heraldica; Vol. 3).

Панібудьласка В. Ф., Коваленко А. А., Тугай А. М., Вороніна Г. І., Дьомкін П. О. Державна символіка України: навч. посібник для студ. усіх спец. / Київський національний ун-т будівництва і архітектури. – К. : КНУБА; Довіра, 2004. – 156 с.

Панова Н. Н., Терещенко В. С. Символіка України: ист. очерк: учеб. пособие для преподавателей и студ. вузов / Крымский ин-т экономики и хозяйственного права. – Симферополь, 1997. – 62 с.

Сас П. М. Герб Війська Запорозького: із минулого у сучасне / НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2010. – 204 с: іл.

Сас П. М. Печатки з гербом Війська Запорозького (1590-ті – 1630-ті рр.) // Укр. іст. журн. – 2009. – № 6. – С. 183–202.

Ситий І. М. Козацькі печатки Гетьманщини (середина XVII–XVIII ст.). За архівними матеріалами Чернігівського історичного музею ім. В.В.Тарновського: автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06 / НАН України. Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського. – К., 2002. – 19 с.

Чмир М. «Командні хоругви» Галицької Армії (серпень 1919 р.) // Знак. – 2006. – Чис. 40. – С. 8–9.

Шаповалов Г. І. Походження українського тризуба або Як поєдналися якір і хрест. – Запоріжжя, 1992. – 19 с.